

Pozadí Helsinského komuniké

Pokračování Kodaňského procesu, prosinec 2006

1. Kodaňský proces – současný stav

První fáze: rozvíjení společných principů a nástrojů

Kodaňský proces byl zahájen jako příspěvek odborného vzdělávání a přípravy k úkolům identifikovaným v Lisabonské strategii. V Kodaňské deklaraci schválené 30. listopadu 2002 se ministři odpovědní za odborné vzdělávání a přípravu (OVP) z členských zemí EU, kandidátských zemí, zemí ESVO-EHP, evropských sociálních partnerů a Evropská komise shodli na prioritách a strategiích tohoto procesu. Jeho hlavním cílem je podporovat vzájemnou důvěru, transparentnost a uznávání kompetencí a kvalifikací, zvyšovat mobilitu a usnadňovat přístup k celoživotnímu vzdělávání. Byly stanoveny čtyři priority zvýšené evropské spolupráce v OVP:

- posilování evropské dimenze;
- zlepšování transparentnosti, informačních a poradenských systémů;
- uznávání kompetencí a kvalifikací;
- podpora zajišťování kvality.

Během dvou let po kodaňské schůzce dosáhla Rada pro vzdělávání politické shody o některých konkrétních výsledcích, zejména usnesení o poradenství v průběhu celého života, o principech pro identifikaci a validaci výsledků neformálního a informálního učení, o společném rámci pro zajišťování kvality v OVP a o jednotném rámci pro transparentnost kvalifikací a kompetencí Europass.

Maastrichtská bilance, prosinec 2004

První bilance procesu byla provedena 14. prosince 2004 na ministerské schůzce v Maastrichtu, kde se konstatovalo, že bylo dosaženo značného pokroku. Na základě závěrů zasedání Rady pro vzdělávání přijatých 15. listopadu 2004 stanovilo Maastrichtské komuniké priority pro další fázi procesu. Maastrichtské komuniké spojilo Kodaňský proces mnohem pevněji s pracovním programem „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ a poprvé zavedlo národní priority:

- zvýšit povědomí o dohodnutých nástrojích, zavést je a používat;
- zlepšit veřejné/soukromé investice včetně stimulů pro profesní přípravu prostřednictvím systémů daní a výhod a využití fondů EU;
- zaměřit se na potřeby ohrožených skupin – pracovníků s nízkou kvalifikací, starších pracovníků, mladistvých, kteří předčasně opustili školu, migrantů, zdravotně postižených osob, nezaměstnaných;

- rozvíjet metody otevřeného učení a flexibilní individualizovanější cesty, které přispívají k pokroku v učení;
- posílit plánování opatření OVP, včetně partnerství a včasné identifikace potřeb kvalifikací;
- rozvíjet pedagogické metody a učební prostředí v organizacích profesní přípravy a na pracovištích;
- zlepšovat rozvoj kompetencí učitelů a instruktorů OVP.

Na evropské úrovni patří mezi priority Evropský rámec kvalifikací (ERK) a Evropský systém (přenosu) kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET). Dalšími prioritami bylo:

- konsolidovat existující kodaňské priority;
- zjišťovat specifické vzdělávací potřeby učitelů a instruktorů OVP;
- zlepšovat rozsah, přesnost a spolehlivost statistik OVP.

Maastrichtské komuniké dále stanovuje, že se v příštích dvou letech bude konat další ministerská schůzka za účelem „evaluovat realizaci a posoudit priority a strategie OVP v rámci pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010.“

Druhá fáze: Konsolidace a další vývoj nástrojů

Bezprostředně po Maastrichtu byl v lednu 2005 spuštěn Europass a v průběhu roku byla ustavena národní centra Europassu. Na Internetu začal fungovat interaktivní portál Europassu, který nyní existuje ve 22 jazycích. V březnu 2006 obsloužil 8000 návštěvníků denně.

V listopadu 2005 Rada schválila závěry o úloze rozvoje dovedností a kompetencí v dosahování lisabonských cílů a zaměřování se zejména na problémy odvětvových kvalifikací.

V druhé polovině roku 2005 uspořádala Komise otevřené veřejné konzultace o ERK. Obdržela odpovědi z 31 evropských zemí. O výsledcích konzultací se diskutovalo na závěrečné konferenci v únoru 2006 v Budapešti. Obecné přijetí potřeby zaměřit se na výsledky učení a na různé způsoby spojování národních kvalifikací s ERK stimulovalo mnoho úvah o národních reformách. Na základě bohaté zpětné vazby a debaty vyvolané konzultačním procesem předložila pracovní skupina v červnu 2006 revidovaný návrh ERK zástupcům členských států. Návrh s revidovanými popisy osmi referenčních úrovní, umístující OVP na každou z úrovní, byl přijat jako základ pro doporučení, které Komise předložila Radě a Evropskému par-

lamentu v září 2006. 14. listopadu 2006 se Rada pro vzdělávání shodla na „všeobecném pojetí“ doporučení, které má být formálně přijato v průběhu roku 2007.

Důraz na zajišťování kvality v Kodaňském procesu usiluje o zlepšení kvality systémů a opatření OVP, o zvýšení transparentnosti a koherence iniciativ v Evropě, a tím přispívání ke zlepšení statusu OVP v členských státech a participujících zemích i mezi nimi. Evropská síť zajišťování kvality v odborném vzdělávání a přípravě (ENQA-VET) byla založena Komisí v říjnu 2005 s podporou zemí účastnících se Kodaňského procesu a sociálních partnerů. Hlavní úlohou ENQA-VET je podporovat využívání Společného rámce zajišťování kvality (CQAF) na základě dobrovolnosti a podporovat kooperativní, inkluzivní a udržitelnou síť na všech úrovních. Je to platforma pro výměnu zkušeností, pro diskuse a budování konsensů o konkrétních návrzích pro zajišťování a rozvoj kvality. Bude sloužit jako most s ERK a spojovat OVP s vysokoškolským vzděláváním. Konference o zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání a v OVP byla uspořádána v květnu 2006 ve Štýrském Hradci (Graz), aby posílila spolupráci v problematice kvality mezi Boloňským a Kodaňským procesem a podpořila rozvoj Evropského rámce kvalifikací (ERK).

Technické specifikace pro ECVET, navržený prostředek pro podporu přenosu, shromažďování a uznávání kreditů za OVP v Evropě, byly v červnu předloženy Poradnímu výboru pro profesní přípravu (ACVT). Zkoušení a testování prototypu bude probíhat paralelně. Studie proveditelnosti ECVET pro učně byla zahájena v lednu 2006. Žádost o návrhy publikovaná v květnu 2006 povzbuzuje nadnárodní partnerství a platformy a aktivity spolupráce mezi institucemi za účelem dalšího testování a propagování ECVET a CQAF. Konzultační proces vyzývající všechny zainteresované strany a experty k tomu, aby předkládali své názory, začal v listopadu 2006.

2. Úkoly pro evropskou politiku OVP

Úkoly pro Evropu jsou charakterizovány zvláště zvýšenou konkurencí třetích zemí, vysokým podílem nízko kvalifikované práce v pracovních silách a stárnutím populace. Současné demografické trendy znamenají, že na trh práce budou vstupovat menší věkové kohorty a rostoucí podíl populace bude odcházet do důchodu. Části Evropy a specifická odvětví průmyslu a služeb se posouvají od nezaměstnanosti k nedostatku lidských zdrojů a kvalifikací, zatímco pro některé země zůstává boj s vysokou a přetrvávající nezaměstnaností stále důležitým a nesplněným úkolem. Zároveň se další klíčovou prioritou stalo odstraňování překážek pro

účast na trhu práce, vzhledem k potřebě omezit negativní důsledky stárnutí pracovních sil a zmenšování mladých kohort.

Od konce roku 2005 dochází k postupnému hospodářskému zotavování s předpokládaným růstem v roce 2006. EU očekává, že se v průběhu tříletého období 2005-2007 vytvoří šest miliónů nových pracovních míst, což v roce 2007 pomůže snížit nezaměstnanost z vrcholu 9 % na konci roku 2004 zhruba o 1 %. Klíčovým úkolem pro Unii však zůstává další snížení nezaměstnanosti, zvýšení produktivity a zvýšení potenciálního růstu. Mezi hlavní motory strukturálních reforem bude patřit integrace starších pracovníků a ambice sklidit veškerý možný prospěch z globalizace.

Další strukturální reformy jsou potřebné pro zvýšení konkurenční schopnosti Evropy a pro udržení růstu, a tím pro přispění ke zvýšení životní úrovně a k vytvoření nových pracovních míst. Zároveň jsou příslušné makroekonomické postupy klíčem k dosažení maximální prospěšnosti reforem pokud jde o růst a zaměstnanost. Zlepšování důvěry podnikatelů a zákazníků bude přispívat k zabezpečení trvalého růstu. Rozhodná fiskální konsolidace bude dále posilovat podmínky pro vznik více pracovních míst a pro hospodářský růst.

Vzdělávání a odborná příprava zaujímají ústřední postavení

Revidovaná Lisabonská strategie a integrované linie pro růst a pracovní místa 2005-2008 odrážejí ústřední roli vzdělávání a odborné přípravy v agendě Evropské unie při plnění úkolů většího hospodářského růstu a sociálního začleňování. To vyžaduje, aby členské státy rozšiřovaly a zlepšovaly investice do lidského kapitálu a přizpůsobovaly systémy vzdělávání a odborné přípravy úkolům kladeným globalizací, demografickými změnami a technickými inovacemi.

Později, na jaře 2006, Evropská rada znovu zdůraznila, že „vzdělávání a odborná příprava jsou kritickými faktory pro rozvíjení dlouhodobého potenciálu konkurenceschopnosti EU i pro sociální soudržnost. Investice do vzdělávání a odborné přípravy převažují nad náklady a sahají daleko za rok 2010.“ Podobně Společná průběžná zpráva 2006 Rady a Komise o pokroku dosaženém v pracovním programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ zdůraznila potřebu „zlepšit dlouhodobou udržitelnost evropských sociálních systémů. Vzdělávání a odborná příprava tvoří součást řešení ...“.

Odborné vzdělávání a příprava je na křižovatce hospodářské, vzdělávací a sociální politiky, politiky zaměstnanosti a mládeže. Úkolem je vybudovat komplexní, multidisciplinární strategie, které budou vzájemně propojeny a koordinovány mezi různými ob-

lastmi politiky (např. trh práce, finanční, hospodářská a sociální oblast).

OVP hraje klíčovou roli v akumulaci lidského kapitálu pro dosažení hospodářského růstu a sociálních cílů. OVP je hlavním nástrojem pro poskytování dovedností, znalostí a kompetencí potřebných pro trh práce a znalostní společnost evropským občanům. Faktorem zůstává, že odborné vzdělávání a příprava obstarává převážnou část žáků¹ a významný podíl budoucích pracovních sil bude potřebovat profesní kvalifikace. OVP zaručuje vyrovnaný a široký rozsah dovedností a kompetencí v úzké spolupráci s různými sektory světa práce.

OVP má dvojí roli. Jednak přispívá ke konkurenceschopnosti, jednak zvyšovat sociální soudržnost a aktivní začleňování občanů do společnosti. To znamená zaměřit se na potřeby 75 miliónů dospělých, kteří mají v současné době nízké nebo žádné kvalifikace, a přeměnit je v přínos pro evropský trh práce. Další důležitou skupinou jsou přistěhovalci, jejichž populace v Evropě značně narůstá. Zde se úkol skládá ze dvou částí: jednak co nejvíc využít jejich stávající kompetence, informální a neformální dovednosti, jednak zajistit jejich integraci do společnosti. Klíčovými slovy jsou efektivnost, tzn. kvalita poskytované profesní přípravy a zaměření na dokonalost, a spravedlnost, tzn. zajišťování potřeb různých žáků a zamezování předčasných odchodů ze vzdělávání a odborné přípravy a marginalizace ve společnosti.

Rozmanitost evropských systémů OVP je výhodou a základem pro vzájemné učení a inspirování reforem. Zároveň tato rozmanitost vyžaduje zvýšenou transparentnost různých kvalifikací OVP a rozšiřování vzájemné důvěry mezi jednotlivými národními systémy a praxí. Vývoj by měl směřovat k snadněji pochopitelným strukturám. Cílem by měla být evropská oblast OVP, v níž by kvalifikace a dovednosti získané v jedné zemi byly uznávány v celé Evropě, a tím by se podpořila mobilita mladých lidí v pracovním životě. Tato oblast OVP by byla kultivována používáním společných rámců a nástrojů a podporována konzistentním používáním společných dat umožňujících politické rozhodování založené na skutečnostech.

OVP je součástí celoživotního vzdělávání

Politika celoživotního vzdělávání si váží učení ve všech uspořádáních a měla by zaručovat dobře fungující trh profesní přípravy a širokou základnu dovedností. OVP je toho integrální součástí, a proto je hlavním dílem národních strategií celoživotního vzdělávání. Staví na dobře založených systémech základního vzdělávání a probíhá na všech úrovních systémů vzdělávání a od-

borné přípravy. Politické úkoly jsou dvojího druhu. Zaprvé, politika by měla zapojit všechny mladé lidi do profesní přípravy nebo do vysokoškolského vzdělávání a zároveň zajistit, aby získali způsobilosti relevantní požadavkům trhu práce. Zadruhé, politika by měla sloužit lidem, kteří již jsou ve světě práce, a zajistit jim možnosti dalšího rozvoje v průběhu jejich kariéry. Systémy OVP jako součást flexibilních vzdělávacích cest by měly poskytovat možnost postupu do dalšího vzdělávání a přípravy, zvláště vytvářet most z počáteční OVP do vysokoškolského vzdělávání, a tím přispívat k jejich rovnocenné vážnosti.

Základní vzdělávání jako základna pro OVP

Dobře fungující akumulace lidského kapitálu klade nároky na základní vzdělávání. Klíčovým úkolem základního vzdělávání je poskytovat znalosti, dovednosti a postoje, které jsou základem pro další vzdělávání, zaměstnání a podnikání, a umožnit lidem plně rozvinout svůj talent a schopnosti v průběhu života. Základní vzdělávání by mělo připravit žáky na absolvování všeobecně vzdělávacích cest nebo cest OVP případně kombinaci obou druhů. Je třeba klást důraz na politiku a praxi, která bere v úvahu požadavky profesní přípravy a světa práce. Jinými slovy, základní vzdělávání by mělo poskytovat žákům klíčové kompetence, znalosti a dovednosti, na nichž budou později stavět své profesní znalosti, dovednosti a kompetence.

Školám je třeba pomoci, aby mohly poskytnout všem žákům příležitost dozvědět se o povaze průmyslu, služeb a jiných součástí světa práce prostřednictvím praxe v podnicích, projektů a dalších možností spolupráce se zaměstnavateli, takže žáci si mohou poučeněji vybírat své budoucí vzdělávání a kariéru. Kariérní orientace a poradenství je důležitým nástrojem pomoci žákům při identifikaci kariérních možností, preferencí a vzdělávacích cest, které je mohou dovést k jejich osobním cílům.

OVP a trh práce

Globalizace a měnící se potřeby odvětví průmyslu a služeb kladou velké úkoly na trh práce. Vytvářejí se nová pracovní místa, jsou vyžadovány nové způsobilosti a tradiční způsobilosti se rozvíjejí. Trh práce bude dávat přednost lidem s aktuálními způsobilostmi a kompetencemi, kteří chtějí své profesní způsobilosti neustále rozvíjet. Zároveň musí být zvýšená flexibilita potřeb trhu práce vyvažována zlepšenou pokračující profesní přípravou, např. tím, že jednotlivci dostanou příležitost k rekvalifikaci nebo ke zvyšování kvalifikace.

Politika OVP by měla poskytovat širokou základnu kvalifikací relevantních pro průmysl a služby, které by zároveň měly zdůrazňovat dokonalost v kvalifikacích

na každé úrovni. Politika a praxe by měla vyhodnocovat relativní dopad investic na různých úrovních kvalifikací a zvyšovat nabídku kvalifikací střední úrovně a úrovně techniků tak, aby se odstranil nedostatek kvalifikovaných lidí v odborných a praktických zaměstnáních a profesích. Politika OVP by se měla zabývat zlepšováním způsobilostí, protože zvýšení kvalifikace lidí, kteří mají jen nízkou nebo žádnou kvalifikaci, odstraní především sociální nerovnosti. Politika by se také měla zaměřit na způsobilosti vysoké úrovně tak, aby se posílila konkurenceschopnost průmyslu a služeb s vysokou přidanou hodnotou.

Rozvinuté systémy OVP mohou rychle reagovat na tyto změny tak, aby poskytovaly zaměstnavatelům dovednosti a kompetence, které potřebují, za předpokladu, že systém a zaměstnavatelé spolupracují při anticipaci potřeb a plánování odezvy profesní přípravy. Takže OVP může poskytovat rychlejší cestu na trh práce.

Omezení veřejného financování

Další problém má formu napjatých národních rozpočtů. Sektor vzdělávání a odborné přípravy bude muset soupeřit o veřejné finance s rostoucími potřebami dalších sektorů, zejména se zdravotnictvím. Konkurenční podnikatelské prostředí staví před zaměstnavatele omezení a problémy při nezbytném investování do vytváření způsobilostí. Měly by být vyvinuty alternativní finanční mechanismy, založené na sdílené odpovědnosti vlády, zaměstnavatelů a jednotlivců. V této atmosféře by systémy profesní přípravy a její poskytovatelé měli být efektivní při poskytování očekávaných výsledků.

Evropské OVP reaguje na nové úkoly

Po dlouhodobé evropské politice OVP se vyžaduje proaktivní odezva na nastávající problémy. Politika musí přesvědčit o tom, že:

- Odborné vzdělávání a příprava hraje klíčovou roli v akumulaci lidského kapitálu pro dosažení hospodářského růstu a sociálních cílů. Evropská politika OVP by měla podporovat vysokou kvalitu počáteční OVP a vytvářet podmínky pro zlepšení způsobilostí lidí na trhu práce.
- Mladá populace by měla získat dovednosti relevantní požadavkům trhu práce a předčasné odchody ze vzdělávání a odborné přípravy by měly být omezovány. To vyžaduje politiku, která by lépe usnadňovala přechod ze školy do zaměstnání a pomáhala kombinovat vzdělávání a odbornou přípravu s prací prostřednictvím učňovství a učení na pracovišti.
- Způsobilosti pracovních sil by měly být podporovány ustavením systémů pro uznávání výsledků předcho-

zího učení získaných profesní přípravou a praxí. Pracující by měly být poskytovány programy profesní přípravy, přičemž by se měly zvažovat možnosti vyrovnání rozdělení finanční zátěže. Podobně by měly být k dispozici příležitosti k efektivnímu učení pro znevýhodněné jednotlivce a skupiny, zejména s nízkým vzděláním.

- Systémy a poskytovatelé OVP by měli být efektivní při poskytování očekávaných výstupů.

To vyžaduje lepší řízení systémů OVP na národní úrovni i na úrovni poskytovatelů. Systémy a zvláště poskytovatelé by měli být vnímavější k měnícím se požadavkům na způsobilosti v počátečním a dalším OVP – profesní příprava by se měla více řídit poptávkou. Politika by měla povzbuzovat ke zvyšování kvality opatření profesní přípravy a nacházet rovnováhu mezi národní politikou a svobodou poskytovatele zlepšovat a zajišťovat kvalitu na své úrovni.

3. Pokračování Kodaňského procesu: klíčová poselství zúčastněných zemí a sociálních partnerů

Jako součást příprav závěrů Rady a Helsinského komitétu zaslal úřad finského předsednictví dotazník evropským generálním ředitelům profesní přípravy (*Directors General for Vocational Training* – DGVT) a sociálním partnerům. Záměrem bylo poradit se o tom, které hlavní politické linie se mají odrážet v závěrech a v komunikaci.

Odpovědi na dotazník obsahovaly jasná sdělení, která poskytují solidní základ pro další orientaci procesu. Tato kapitola pojednává o hlavních závěrech založených na odpovědích na dotazník.

Úspěšný a nezbytný proces

Odpovědi na dotazník obdržely velmi pozitivní názor jednotlivých zemí a sociálních partnerů na proces a jeho vliv a signalizovaly ochotu k němu přispívat. Hlavním závěrem je, že je podstatné pokračovat v činnostech, které se speciálně zaměřují na OVP a jeho rozvoj i v budoucnosti a zajišťovat přitom, aby OVP přispívalo k celkové realizaci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“.

Podle odpovědí na dotazník má proces čtyři rozdílné dimenze.

Politický proces. Kodaňský proces je především chápán jako politický čin. Je považován za úspěšný ve zdůrazňování významu OVP v rámci Lisabonské strategie a jako součásti pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ rozhodujícím politickým činitelem. Je platformou pro domlouvání se o společných evropských cílech a pro začlenění národních modelů a iniciativ do evropské agendy. Na národní úrovni proces přispívá k většímu zaměření na OVP a inspiruje

národní reformy. Obecně se rozumí, že priority procesu jsou v souladu a probíhají zároveň s národním rozvojem.

Proces má vytvářet společné nástroje. Další ústřední rolí procesu je vývoj společných evropských rámců a nástrojů, zaměřených na zvýšení transparentnosti a kvality kompetencí a kvalifikací a usnadnění mobility žáků a pracovníků. Proces dláždí cestu k evropskému trhu práce a k evropské oblasti OVP paralelní s evropskou oblastí vysokoškolského vzdělávání.

Proces podněcuje vzájemné učení. Proces podporuje evropskou spolupráci. Umožňuje zúčastněným zemím zvažovat svou politiku ve světle zkušeností z jiných zemí a poskytuje rámec pro učení se od jiných, sdílení myšlenek, zkušeností a výsledků.

Proces začleňuje zainteresované strany. Byla zdůrazněna inkluzivní povaha procesu, tzn. metoda diskusí/konzultací používaná v procesu. Ta posiluje zapojení různých zainteresovaných stran a umožňuje jim přispívat k procesu. Je zřejmé, že tento druh evropské a národní spolupráce má vliv, který přesahuje samotný proces.

Potřeba silného politického poselství

„Rozhodujícím činitelům by mělo být jasné sděleno, že investice do kvalifikací a profesní přípravy přispívají k dosažení lisabonského cíle vyššího hospodářského růstu a zaměstnanosti.“

Odpovědi poukazovaly na to, že klíčovým tématem pro závěry Rady a komuniké by mělo být zdůraznění nesmírně důležitého přispívání OVP k lisabonské agendě a k pracovnímu programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“. Komuniké a závěry by měly pomoci zvýšit profil OVP na úrovni hlav států.

OVP by mělo být považováno za atraktivní cestu životem, která přináší přidanou hodnotu všem zainteresovaným stranám tím, že poskytuje kompetence a způsobilosti nutné pro plnění potřeb Evropy v budoucnosti. Její dvojí role, přispívání ke konkurenceschopnosti a zvyšování sociální soudržnosti a aktivní zapojování občanů do společnosti, by měla být plně uznána.

Kontinuita – budování na pokračující práci

„Domníváme se, že je důležité setrvat u zaměření na cíle, jak byly stanoveny v Kodaňské deklaraci a v Maastrichtském komuniké. Dokončeme, co jsme začali.“

Respondenti jednomyslně potvrdili, že v příštím období je důležité se nadále zaměřovat na pokračující práci a stavět na současných prioritách.

Rozvoj systémů a praxe profesní přípravy by měl pokračovat na národní úrovni. Na evropské úrovni by měly být společné nástroje dále rozvíjeny a testovány.

Evropský rámec kvalifikací má poskytnout formu potřebnou k tomu, aby práce pokračovala integrovaným způsobem. Postupně se zaměření bude posouvat k realizaci na národní úrovni. Cílem má být zajistit použitelnost výsledků z hlediska koncového uživatele.

Reformy vyžadují čas

„Vytrvalost a dlouhodobá perspektiva jsou důležitými faktory k dosažení cílů Kodaňského procesu a pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010.“

Dalším sdělením z odpovědí bylo, že je nutné dlouhodobé plánování a výdrž. Kontinuita procesu zahájeného v Kodani musí být zaručena v nadcházejících letech a také po roce 2010, který je od helsinské ministerské konference vzdálen jen tři roky.

Bienální následné schůzky zaměřené na analyzování dosaženého pokroku a revidování priorit by měly pokračovat. Dále se navrhuje, aby dříve než budou stanoveny priority pro období po roce 2010, byla provedena evaluace dosaženého pokroku.

Zaměřený a holistický přístup

„Je důležité zaručit transparentnost cílů a priorit procesu.“

Bylo navrženo, že počet priorit by měl být omezený. Konzistentní a holistický přístup by měl být zaručen tam, kde:

- práce na evropské a národní úrovni se vzájemně doplňují a podporují;
- spojení mezi různými iniciativami, např. ERK, ECVET a zajišťováním kvality, jsou znovu posilovány tak, aby byly konzistentní a vzájemně se podporovaly;
- spojení mezi různými úrovněmi vzdělávání a odborné přípravy jsou posilována, zejména spojení s Boloňským procesem.

Mělo by se uvažovat o kalendáři, který by stanovoval data realizace jednotlivých priorit a tím by podporoval realizaci.

„...realizace již existujících evropských nástrojů na národní úrovni ve všech participujících zemích by měla být posílena stanovením jasných cílů realizace, s respektem k dobrovolnému angažování.“

Oblasti ke zlepšení

Větší zaměření na atraktivitu. Byla vyjádřena obava, že pokračující práce se zaměřuje na problémy kvality, transparentnosti a vzájemného uznávání, zatímco image a atraktivnosti odborných cest je věnována menší pozornost.

K politice profesní přípravy založené na faktech. Bylo konstatováno, že je potřeba více údajů o konkrétních výsledcích a měřitelných dopadech. Měl by být položen základ pro tvorbu politiky založené na faktech. To znamená lépe využívat existující statistické informace a

srovnatelná data, která by umožnila budoucí dohody o společných strategických ukazatelích a kritériích. Kromě to by mělo být vloženo větší úsilí do výzkumu OVP tak, aby poskytoval srovnatelné informace o výsledcích, které by mohly být použity při utváření národní politiky a na podporu stanovení nových cílů Kodaňského procesu.

Více vzájemného učení. Několik odpovědí zdůrazňovalo potřebu aktivnějšího shromažďování a sdílení *know-how*, zkušeností a výsledků, např. prostřednictvím aktivit decentralizovaného vzájemného učení (*peer learning*). Bylo konstatováno, že je potřebný systematický přístup s flexibilními metodami a jasně definovanými rolmi na evropské, národní a institucionální úrovni.

Zajišťování transferu. Měly by existovat mechanismy na podporu rozšiřování výsledků společné vývojové práce.

Začleňování poskytovatelů, žáků a širší veřejnosti. Začleňování poskytovatelů OVP a žáků bylo chápáno jako klíčové pro úspěch procesu. Jejich role v procesu, zvláště při testování a realizaci společných nástrojů, by měla být zdůrazněna. Podobně bylo navrhováno, že jsou potřebné další akce, které by zvýšily obecné povědomí o procesu.

Začleňování třetích zemí. Bylo požadováno sdílení informací s třetími zeměmi, které by vydláždilo cestu pro další rozšiřování procesu.

4. Závěry Rady a Helsinské komuniké

Zvýšená spolupráce v OVP se ukázala jako úspěšná a přinesla povzbudivé výsledky. Pro udržení hybné síly a další zdůraznění role OVP v budování Evropy bu-

doucnosti by Kodaňský proces měl pokračovat a být posílen. Kontinuita pokračující práce a holistický přístup má velký význam tam, kde se vzájemně propojují a podporují různé iniciativy a nástroje, a kde je OVP považováno za hlavní prvek celoživotního vzdělávání.

Na základě výsledků dotazníku DGVT a zpětné vazby z Koordinační skupiny pro vzdělávání a odbornou přípravu (*Education and Training Coordination Group – ETCG*) a Poradního výboru pro profesní přípravu (*Advisory Committee on Vocational Training – ACVT*), byl připraven podkladový dokument, do značné míry identický s tímto dokumentem, a předložen Výboru pro vzdělávání v červnu 2006. Závěry Rady o budoucích prioritách zvýšené evropské spolupráce v OVP byly napsány poté, co byla vzata v úvahu diskuse, která proběhla ve výboru pro vzdělávání.

Rada pro vzdělávání přijala 14. listopadu 2006 závěry, které poskytly politický mandát EU k revizi priorit a strategií Kodaňského procesu ve světle pokroku a vývoje dosaženého od Maastrichtského komuniké z prosince 2004.

Helsinské komuniké bylo připraveno na základě tohoto mandátu tak, aby mohlo být schváleno ministry participujících zemí (celkem 33), evropskými sociálními partnery a Komisí na druhé následné schůzce o Kodaňském procesu v Helsinkách dne 5. prosince 2006.

¹ Termín „žák“ je v celé této příloze používán ve významu člověka, který se učí, tj. „učícího se“, bez ohledu na věk a vzdělávací úroveň.

Helsinské komuniké o zvýšené evropské spolupráci v odborném vzdělávání a přípravě

Komuniké evropských ministrů odborného vzdělávání a přípravy¹, evropských sociálních partnerů² a Evropské komise, shromážděných v Helsinkách 5. prosince 2006³ za účelem revize priorit a strategií Kodaňského procesu.

I. Evropa potřebuje investovat do odborného vzdělávání a přípravy

Potřebné investice do lidského kapitálu a kvalifikací

Vzdělávání a odborná příprava hrají ústřední roli v odezvě na úkoly, před nimiž v Evropě stojíme: globalizace, stárnutí populace, objevování se nových technologií a potřeb kvalifikací. To se odráží v agendě Evropské unie a v revidované Lisabonské strategii a jejích integrovaných směrech pro růst a pracovní místa 2005-2008⁴. Vyžaduje to rozšířit a zlepšit investování do lidského kapitálu a přizpůsobit systémy vzdělávání a odborné přípravy v reakci na tyto úkoly.

Odborné vzdělávání a příprava (OVP) tvoří hlavní součást celoživotního učení

Celoživotní vzdělávání zahrnuje učení ve všech formách a uspořádáních. Strategie celoživotního vzdělávání⁵ by měly zajistit dobře fungující trh profesní přípravy a široký základ kvalifikací. OVP je toho integrální součástí. Hraje klíčovou roli v akumulaci lidského kapitálu pro dosažení hospodářského růstu, zaměstnanosti a sociálních cílů. OVP je základním nástrojem poskytování dovedností, znalostí a kompetencí potřebných na trhu práce a ve znalostní společnosti. Skutečností zůstává, že OVP obstarává velkou část žáků v Evropě a že významný podíl budoucích pracovních sil bude potřebovat profesní kvalifikace a kompetence.

Dvojitý úkol: zaujmout mladé lidi a pracující

Evropská politika OVP by měla podporovat vysokou kvalitu počátečního OVP a vytvářet podmínky pro zlepšování způsobilostí pracujících prostřednictvím dalšího OVP. Politika by měla zaujmout všechny mladé lidi v profesní přípravě a/nebo ve vysokoškolském vzdělávání a zároveň zajistit, aby získali kvalifikace a kompetence relevantní pro trh práce a pro svůj budoucí život. Dále by politika měla sloužit lidem, kteří již pracují, a zaručovat jim možnosti dalšího rozvoje v průběhu kariéry. Systémy by v rámci flexibilních vzdělávacích cest měly umožňovat snazší postup do dalšího vzdělávání a odborné přípravy, zvláště z odborného vzdělávání a přípravy do vysokoškolského vzdělávání.

Poskytování základny způsobilostí relevantních pro svět práce

OVP by mělo poskytovat širokou základnu znalostí a dovedností relevantních pro trh práce a zdůrazňovat dokonalost na všech úrovních. Politika a praxe by měla vyhodnocovat relativní dopad investic na různých úrovních kvalifikací a kompetencí. Nabídka kvalifikací střední úrovně a úrovně techniků i kvalifikací vysoké úrovně by měla být zvýšena tak, aby byl překonán nedostatek kvalifikací a aby se podporovaly inovace a růst znalostní společnosti.

Přispívání ke konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti

OVP má dvojí roli: přispívat ke konkurenceschopnosti a zlepšovat sociální soudržnost⁶. Politika OVP by se měla zaměřovat na všechny skupiny obyvatelstva, nabízet atraktivní a náročné cesty lidem s velkým potenciálem a zároveň se zaměřovat na lidi ohrožené znevýhodněním ve vzdělávání a vylučováním z trhu práce – zejména na mladé lidi, kteří předčasně opustili školu, lidi s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace, se speciálními potřebami, s imigrantským původem a na starší pracovníky. Krátce řečeno, OVP by mělo být spravedlivé a efektivní.⁷

Evropská a národní politika pro zlepšování OVP

Základní vzdělávání by mělo mladým lidem poskytnout znalosti, dovednosti, hodnoty a postoje nezbytné pro další vzdělávání, podnikání a zaměstnatelnost a připravit žáky na absolvování všeobecně vzdělávacích cest nebo cest OVP či kombinace obou druhů.

Mladí lidé by v OVP měli získávat kvalifikace a kompetence relevantní požadavkům trhu práce pro zaměstnatelnost a celoživotní vzdělávání. To vyžaduje postupy, které by snižovaly míru studijní úmrtnosti v OVP a lépe usnadňovaly přechod ze školy do světa práce, např. kombinací vzdělávání a odborné přípravy s prací prostřednictvím učňovství a učení na pracovišti.

Kvalifikace, kompetence a mobilita *pracovních sil* by měly být podporovány tím, že se bude propagovat uznávání výsledků předchozího učení získaných profesní přípravou nebo praxí. Pracující by měli mít příležitosti k účasti v profesní přípravě. Příležitosti ke vzdě-

lávání by měly být dostupné také znevýhodněným jednotlivcům a skupinám, zejména těm méně vzdělaným.

Konkurenční podnikatelské prostředí a napjaté národní rozpočty znesnadňují zajišťování nezbytných investic do profesní přípravy. Veřejné a soukromé investice do OVP by se měly zlepšit dalším rozvojem vyrovnaných a sdílených finančních a investičních mechanismů. Za této situace by systémy profesní přípravy měly být efektivní při poskytování očekávaných výsledků. To vyžaduje lepší řízení systémů profesní přípravy a vnímavost k měnícím se kvalifikačním požadavkům trhu práce – profesní příprava by měla být více řízena optávkou.

II. Cesta k uskutečnění reformy Kodaňského procesu

Rozmanitost – výhoda a výzva

Rozmanitost evropských systémů OVP je výhodou, která slouží jako základ pro vzájemné učení a inspirování reformou. Zároveň tato rozmanitost zdůrazňuje význam zvýšení transparentnosti a společného chápání problémů zajišťování kvality, a tím vzájemné důvěry mezi systémy a praxí OVP. Cílem by mělo být podpořit evropskou oblast OVP, v níž kvalifikace a způsobilosti získané v jedné zemi jsou uznávány v celé Evropě, a tak podporovat mobilitu mladých lidí a dospělých. Tato oblast OVP by měla být kultivována používáním společných rámců a nástrojů a podporována konzistentním používáním srovnatelných údajů umožňujících vytvářet politiku založenou na faktech.

Proces ke zlepšení výkonnosti, kvality a atraktivnosti OVP

Kodaňský proces⁸ pro zvýšenou evropskou spolupráci v odborném vzdělávání a přípravě byl zahájen jako evropská strategie ke zlepšení celkové výkonnosti, kvality a atraktivnosti OVP v Evropě. Od roku 2002 tento proces významně přispívá ke zvýšení viditelnosti a profilu OVP v Evropě. Má různé dimenze:

Politický proces. Proces hraje podstatnou roli ve zdůrazňování důležitosti OVP politickým činitelům. Usnadňuje dohadování společných evropských cílů a úkolů, diskuse o národních modelech a iniciativách a vyměňování příkladů osvědčené praxe na evropské úrovni. Na národní úrovni přispívá proces k většímu zaměření na OVP a inspiruje národní reformy.

Proces rozvíjení společných nástrojů. Další ústřední rolí procesu je vytváření společných evropských rámců a nástrojů zaměřených na zlepšení transparentnosti a kvality kompetencí a kvalifikací a usnadňujících mobilitu žáků a pracovníků. Proces dláždí cestu k evrop-

skému trhu práce a k evropské oblasti OVP, která bude doplňovat evropskou oblast vysokoškolského vzdělávání.

Proces, který posílí vzájemné učení. Proces podporuje evropskou spolupráci. Umožňuje zúčastněným zemím, aby zvažovaly svou politiku ve světle zkušeností z jiných zemí a poskytuje rámec pro společnou práci, učení se od druhých, sdílení myšlenek, zkušeností a výsledků.

Proces, který začleňuje zainteresované strany. Proces posiluje zapojení různých zainteresovaných stran a umožňuje jim přispívat ke společným cílům.

Kodaň – Maastricht – Helsinky

Priority procesu byly poprvé stanoveny v Kodaňské deklaraci⁹ z listopadu 2002. V Maastrichtském komuniké¹⁰ z prosince 2004 byly dále specifikovány a rozšířeny a poprvé byly dohodnuty národní priority. Na druhém následném setkání 5. prosince 2006 v Helsinkách byl proces evaluován a jeho strategie a priority byly přezkoumány.

Zacílenější proces

Proces je považován za úspěšný a nezbytný. Nyní, čtyři roky po kodaňském setkání, je důležité zaměřit se na pokračování práce a dokončování již zahájených iniciativ a jejich zavedení do praxe. Měl by však být zajištěn zacílenější přístup s omezeným počtem prioritních oblastí a s jasnými záměry. Různé iniciativy a nástroje by měly být propojeny a navzájem se podporovat a OVP by mělo být rozvíjeno na všech úrovních jako základní součást celoživotního vzdělávání s úzkou vazbou na všeobecné vzdělávání.

Opatření zahájená procesem jsou dobrovolná a jsou rozvíjena spoluprací zdola. Zvláštní důraz je kladen na zapojování sociálních partnerů a odvětvových organizací do všech stadií práce a na předávání národních zkušeností zpět do práce na evropské úrovni.

Reformy vyžadují čas – je potřebný konzistentní postup

Kodaňské a maastrichtské priority zůstávají v platnosti, proces však by měl být posílen a práce by se měla zaměřit na tyto prioritní oblasti:

1. **Image, status a atraktivnost OVP.** V této souvislosti by měl být kladen větší důraz na dobré řízení systémů, institucí a/nebo poskytovatelů OVP.
2. **Další vývoj, testování a realizace společných evropských nástrojů.** Cílem je, aby všechny dohodnuté nástroje do roku 2010 fungovaly.
3. **Systematičtější přístup k posilování vzájemného učení.** Má-li se toto podpořit, je třeba věnovat zvláštní pozornost zlepšování rozsahu, srovnatelnosti a spolehlivosti statistik OVP do roku 2008.

4. **Aktivní zapojení všech zainteresovaných stran do práce**, protože Kodaňský proces se dostává do realizační fáze.

Příští následné setkání

Příští následné ministerské setkání se bude konat za dva roky za účelem evaluace dosaženého pokroku, posílení priorit a strategií OVP v rámci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ a přemýšlení o orientaci procesu po roce 2010.

III. Revidované priority

1. Politika zaměřená na zlepšování atraktivnosti a kvality OVP

Zúčastněné země by měly věnovat více pozornosti image, statusu a atraktivnosti OVP. To vyžaduje:

- zlepšení poradenství v průběhu celého života tak, aby člověk získal lepší přehled o příležitostech a požadavcích OVP a světa práce a mohl je vzít v úvahu, včetně kariérního poradenství a poradenství ve školách a pro rodiny, které má zajistit možnost informovaného výběru;
- otevřené systémy OVP, které nabízejí přístup k flexibilnějším individualizovaným cestám a vytvářejí lepší podmínky pro přechod do světa práce, postup do dalšího vzdělávání a odborné přípravy, včetně vysokoškolského vzdělávání, a které podporují zvyšování kvalifikace dospělých lidí na trhu práce;
- úzké spojení se světem práce jak v počátečním, tak v dalším OVP a lepší příležitosti k učení se na pracovišti;
- propagace uznávání neformálního a informálního učení za účelem podpory rozvoje kariéry a celoživotního učení;
- opatření ke zvýšení zájmu mužů nebo žen o obory OVP, v nichž zůstávají málo zastoupeni či zastoupeny (například ženy v technických oborech), a ke zvýšení jejich účasti v těchto oborech;
- rozvíjení a vyzdvihování dokonalosti ve způsobilostech, např. použitím standardů světové třídy nebo pořádáním soutěží ve způsobilostech¹¹.

Ve zlepšování atraktivnosti a kvality OVP by měl být kladen větší důraz na dobré řízení systémů a poskytovatelů OVP při plnění cílů v této oblasti¹² prostřednictvím:

- vnímavosti k potřebám jednotlivců a trhu práce, včetně anticipace potřeb kvalifikací. Zvláštní pozornost by měla být věnována potřebám malých a středních podniků;
- vysoce kvalifikovaných učitelů a instruktorů, kteří procházejí neustálým profesním vývojem;

- národního zajišťování a zlepšování kvality v souladu se závěry Rady o zajišťování kvality v OVP¹³;
- zlepšování veřejných a soukromých investic do OVP vytvořením vyrovnaných a sdílených finančních a investičních mechanismů;
- zvýšené transparentnosti systémů OVP;
- silného vedení institucí a/nebo poskytovatelů profesní přípravy v rámci národních strategií;
- aktivního partnerství mezi různými rozhodujícími činiteli a zainteresovanými stranami, zejména sociálními partnery a odvětvovými organizacemi na národní, regionální a místní úrovni.

2. Vývoj a realizace společných nástrojů pro OVP

Vývoj společných evropských nástrojů by měl pokračovat tak, aby vydláždil cestu k evropské oblasti OVP a podporoval konkurenceschopnost evropského trhu práce. Cílem by mělo být, aby dohodnuté nástroje začaly fungovat do roku 2010.

Vývoj společných evropských nástrojů speciálně zaměřených na OVP pokračuje:

- vyvíjením a testováním Evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET)¹⁴ jako nástroje pro shromažďování a přenos kreditů, přihlížením ke specifitám OVP a ke zkušenostem získaným s Evropským systémem přenosu a shromažďování kreditů¹⁵ (ECTS) ve vysokoškolském vzdělávání;
- posilováním spolupráce při zlepšování kvality použitím Evropské sítě zajišťování kvality v odborném vzdělávání a přípravě¹⁶ (ENQA-VET) tak, aby se podpořilo dosažení konsensu o zajišťování kvality a posílila se vzájemná důvěra. Spolupráce s vysokoškolským vzděláváním by měla pokračovat.

Vývoj společných evropských nástrojů, v nichž OVP hraje významnou roli, pokračuje:

- vyvíjením a testováním Evropského rámce kvalifikací¹⁷ (ERK) založeného na výsledcích učení, poskytováním větší parity a lepších spojení mezi OVP a vysokoškolským vzděláváním a přihlížením k mezinárodním odvětvovým kvalifikacím;
- dalším vyvíjením Europassu¹⁸ jako jednotného evropského rámce pro transparentnost a nástroje pro uznávání neformálního a informálního učení za účelem podpory a doplňování zavedení ERK a ECVET.

Uskutečnění společných evropských nástrojů speciálně zaměřených na OVP:

- podílením se na testování ECVET a podporováním jeho realizace;
- čerpáním z principů, které jsou základem Společného rámce zajišťování kvality, jak je uvedeno v závěrech Rady z května 2004 o zajišťování kvality v OVP¹³, za

účelem podporování kultury zlepšování kvality a širší účasti v síti ENQA-VET network.

Uskutečnění společných evropských nástrojů, v nichž OVP hraje významnou roli, pomoci:

- připojování národních systémů kvalifikací nebo národních rámců kvalifikací k ERK;
- podporování národních systémů kvalifikací při začleňování mezinárodních odvětvových kvalifikací s použitím ERK jako výchozího bodu;
- podpory rozsáhlého využívání Europassu.

3. Posilování vzájemného učení

K posilování vzájemného učení, spolupráci a sdílení zkušeností a know-how je třeba systematictější přístup. Ten by měl být usnadněn:

- společnými termíny a dohodnutými definicemi na evropské úrovni tak, aby národní řešení, modely a standardy byly snadněji pochopitelné;
- financováním výzkumu a šetření specifických témat pro hlubší porozumění evropským systémům a praxi OVP a jejich napojení na trh práce a další sektory vzdělávání;
- monitorováním sítí, výměny příkladů osvědčené praxe a vyvíjení mechanismů, které mohou být využity k rozšiřování znalostí, Komisi;
- systematickým a flexibilním rámcem pro podporu aktivit decentralizovaného vzájemného učení.

Adekvátní a konzistentní údaje a ukazatele jsou klíčem k pochopení toho, co se v OVP děje, k posilování vzájemného učení, k podpoře výzkumu a k položení základů politiky profesní přípravy založené na faktech. Do příští následné ministerské konference v roce 2008 by Komise měla věnovat pozornost:

- zlepšování rozsahu, srovnatelnosti a spolehlivosti statistik OVP tak, aby mohl být evaluován pokrok v rozvoji OVP;
- rozvoji OVP jako součásti koherentního rámce ukazatelů a kritérií¹⁹;
- vytváření statistických informací o investicích do OVP a o jeho financování .

Toho lze nejlépe dosáhnout využitím a kombinováním nejspolehlivějších existujících údajů, zajištěním adekvátních národních/regionálních dat o OVP a zaručením jejich konzistentností a srovnatelností s dalšími údaji o vzdělávání a odborné přípravě.

4. Zapojení všech zainteresovaných stran

Úspěch Kodaňského procesu spoléhá na aktivní zapojení všech stran zainteresovaných v oblasti OVP, včetně zejména sociálních partnerů na evropské i národní úrovni, odvětvových organizací a poskytovatelů OVP.

To vyžaduje:

- stručné a jasné informace o procesu, jeho pozadí, prioritách a aktivitách a o efektivním přenosu výsledků;
- aktivní účast zainteresovaných stran na evropské, národní, regionální a místní úrovni ve všech fázích procesu;
- důraz na zapojení poskytovatelů OVP, učitelů a instruktorů do testování a realizace výsledků procesu;
- zapojení žáků a jejich organizací na národní a evropské úrovni.

IV. Realizace a podávání zpráv

Realizace Kodaňského procesu a jeho priorit by měla být podporována:

- efektivním využíváním strukturálních fondů pro podporu reformy OVP na národní úrovni;
- zacíleným používáním programu Celoživotního vzdělávání (2007-2013) k podpoře procesu, zejména při inovacích, testování, experimentech a realizaci;
- pokračující podporou poskytovanou Cedefopem²⁰ a ETF²¹ a jejich sítěmi. Ty budou zejména monitorovat pokrok dosažený v prioritních oblastech a podávat zprávy o vývoji;
- aktivní účastí dalších relevantních orgánů a výborů Společenství, jako jsou například Generální ředitelé profesní přípravy (DGVT), Poradní výbor pro profesní přípravu (ACVT), Koordinační skupina pro vzdělávání a odbornou přípravu (ETCG);
- úzkou spoluprací v oblasti statistik, ukazatelů a kritérií s Eurostatem²², OECD²³, Cedefopem, a ETF;
- výměnou informací, zkušeností a výsledků s třetími zeměmi, zejména s těmi, které jsou zahrnuty do politiky „rozšiřování“ a politiky „širšího evropského sousedství“. Spolupráce s vyspělými zeměmi a mezinárodními organizacemi, např. OECD by měla být posílena.

Právo účasti na této práci by mělo být zaručeno všem členským státům.

Ve výročních zprávách o národních lisabonských reformních programech by měla být věnována zvláštní pozornost pokroku dosaženému v OVP.

Integrovaná bienální zpráva o pracovním programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ by měla zahrnovat specifickou část zaměřenou na OVP, umožňující monitorovat pokrok a identifikovat klíčové výsledky, které se mají hlásit Evropské radě.

Proces je podporován „Rámcem akcí pro celoživotní rozvoj kompetencí a kvalifikací“²⁴ evropských sociálních partnerů, který je také podroben každoročnímu podávání zpráv.

Odkazy

- ¹ Členské státy EU (Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko), přístupující země (Bulharsko, Rumunsko), kandidátské země (Chorvatsko, Turecko) a země ESVO/EHP (Island, Lichtenštejnsko, Norsko)
- ² ETUC (www.etuc.org), UNICE (www.unice.org), CEEP (www.ceep.org), UEAPME (www.ueapme.com)
- ³ www.minedu.fi/vet2006
- ⁴ http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm
- ⁵ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/lll_en.html
- ⁶ Závěry předsednictví, Bruselské zasedání Evropské rady, 23. - 24. března 2006 (doc. 7775/06).
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st07/st07775.en06.pdf>
- ⁷ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf
- ⁸ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/vocational_en.html
- ⁹ http://ec.europa.eu/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf
- ¹⁰ http://ec.europa.eu/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf
a <http://www.vetconference-maastricht2004.nl/>
- ¹¹ Např. soutěž v evropských kompetencích, která se bude konat v Nizozemsku v roce 2008
<http://www.euroskills2008.nl/wm.cgi>
a bienální světově mistrovství v odborných kompetencích <http://www.usc2005helsinki.com/>
- ¹² Klíčové poselství pro jarní zasedání Evropské rady (doc. 7620/06)
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jointkey06_en.pdf
- ¹³ Závěry o zajišťování kvality v OVP (doc. 9599/04)
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/vetquality_en.pdf
- ¹⁴ http://ec.europa.eu/education/ecvt/index_en.html
- ¹⁵ http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html
- ¹⁶ http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/quality/
- ¹⁷ http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqff/index_en.html
- ¹⁸ http://ec.europa.eu/education/programmes/europass/index_en.html a <http://europass.cedefop.europa.eu/>
- ¹⁹ Závěry Rady ze dne 24. května 2005, o nových ukazatelích v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (Úř. věst. C 141, 10.6.2005, s.7) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c_141/c_14120050610cs00070008.pdf
- ²⁰ <http://www.cedefop.europa.eu/>
- ²¹ <http://www.etf.europa.eu/>
- ²² <http://lepp.eurostat.ec.europa.eu/>
- ²³ <http://www.oecd.org/>
- ²⁴ http://www.ueapme.com/docs/pos_papers/2002/FINAL%20DSE%20Framework%20of%20actions%20EN.doc